

telepensjonisten

Medlemsblad for Telepensjonistenes Landsforbund

Nr. 4 /12 - 39. årgang

REDAKTØRENS SPALTE

Gjennom arbeidet med å redigere Telepensjonisten kommer jeg i kontakt med mange hyggelige kolleger fra mange kanter av landet. Moderne kommunikasjon gjør at å sende og motta beskjeder, manuskript og bilder er helt uavhengig av hvor de som bidrar til bladet befinner seg, enten de er hjemme eller sitter på bassengkanten et sted med varmere og tørrere klima enn det vi har på denne tiden av året.

Jeg kan ikke unngå å sammenligne med teknologien som var tilgjengelig for bare 25 år siden. På den tiden var jeg redaktør for internavisen i Bjørgvin Teledistrikt. Alle innlegg ble skrevet på tekstbehandling, printet ut og levert til trykkeriet. Foto ble lagt ved, og alt ble lagt inn i bladet på trykkeriet. Turene ble mange over gaten til trykkeriet for å hente sidene til korrekturlesing og se på layout. I dag sender jeg alt i e-post til trykkeriet i Trondheim, og kommunikasjonen med trykkeriet foregår via e-post og telefon, mens vi på hver vår plass har sidene foran oss. I praksis kunne trykkeriet vært hvor som helst i verden, og redaktøren kunne ha befunnet seg på andre siden av kloden.

I denne utgaven av Telepensjonisten er det en artikkel om *Farende lag* og deres arbeid fra ca 1950 til midt i 70-årene. Det er en tidsperiode da de fleste av oss jobbet i Telegrafverket.

Vi har vært med på alt fra manuelle sentraler over hele landet, riksautomatisering, radiolinje, fjernvalg, fjernskriver, telefaks og EDB sitt inntog med store maskiner og hullkort og mye mer. Mobiltelefonen kom for noe over 30 år siden. Simplex (enveis kommunikasjon) og manuell ekspedisjon den første tiden.

Siden har det gått slag i slag med teleteknikk og data, og sammensmelting av tele og data. I dag vet vi knapt nok om det er en mobiltelefon eller en datamaskin vi har i hånden. Har vi problemer med å finne ut av ting, må vi spørre barnebarna. Fra 3-årsalderen vet de forskjell på I-pod, I-phone, I-pad, lesebrett og hva det nå heter alt. For ikke å snakke om spill på PCen. For min del strever jeg med å finne en mobiltelefon som ikke skifter bilde og mening hver gang jeg tar i den.

Fasttelefonen lever farlig, etter sigende har den bare få år igjen. Jeg må tenke på en kollega som sukket over sin nye mobiltelefon og sa: «Jeg skulle bare finne en melding og før jeg visste ordet av det hadde jeg ringt opp tre stykker.»

Jeg ønsker alle lesere av Telepensjonisten en god og fredelig jul, med eller uten moderne duppeditter.

Berit Nylund

Innhold:

Redaktørens spalte	s. 2	Tankar om telepensjonistane	
Lederen har ordet	s. 3	si framtid	s. 13
Intervju med Harald Olimb Norman	s. 4	Språket vårt	s. 14
QUO VADIS?	s. 5	Automatisering av rikstelefonen	
Møte med karer fra et farende lag	s. 6	i Førde	s. 15
Barnslig forventning til jul	s. 8	Sofustanker	s. 16
På besøk til		Høsttur til Portugal	s. 17
telepensjonistene i Stavanger	s. 9	Foreningsnummer og adresser	s. 18
Pilegrimsreise til		Landsstyret	s. 19
Santiago de Compostela	s. 10	Kan halvere utgiftene til gatelys	s. 20
Overraskende stadnamnfunn på Svalbard	s. 12		

Neste nummer av bladet kommer ut i mars 2013. Frist for innsending av stoff er **1. mars 2013**.

Redaktøren forbeholder seg retten til nedkorting av innlegg.

Forsidebildet: Pepperkakebyen i Bergen. Foto: Anniken Hagen

Lederen har ordet

Spørsmålet er ikke hvordan du har det, men hvordan du tar det, er et kjent uttrykk. Refleksjoner rundt dette uttrykket gjør at jeg igjen vender tilbake til de mange endringene vi stadig opplever. For noen generasjoner siden opplevde man den industrielle revolusjonen. Vi har hatt andre revolusjoner, ikke minst innenfor de teknologiske områder, inklusiv datateknologien. Jammen skal man være både nysgjerrig og engasjert for å henge med, og hver enkelt av oss gjør vel så godt vi kan for å prøve å tilpasse oss alle nyvinningene. En ting er i alle fall sikkert: endringene stopper ikke uansett hvor mye vi skulle ønske det – i min hverdag tenker jeg ofte på sangen Stopp verden jeg vil av, som den svenske artisten Jan Malmsjö lanserte for mange år tilbake.

Hvordan skal vi så håndtere alle forandringene, som enkeltmennesker og som tillitsvalgte? Det er den utfordringen vi alle står overfor. Samlet kan vi mestre endringene og treffe de rette valgene for vår flotte organisasjon, men det er avhengig av at vi evner å tenke nytt. Vi er også avhengig av å erkjenne at "blåpapirmetoden" neppe er riktig utstyr. Selv om gamle metoder og system virket bra i tidligere tider, kan repetisjon av forgagne "gullkorn" bli en fallgrube som vi først oppdager når det er for sent! Som en kjent kåsør en gang sa: "Når du står foran stupet og tar ett steg framover, regnes det da som et framsteg?"

Så langt jeg har registrert, kan den nye "revolusjonen" være store forandringer i ekstremt høyt tempo. Min utfordring blir selvfølgelig hvordan landsstyret skal møte alle endringene. Vi er godt kjent med reaksjonen motstand mot forandring – den har vi alle i oss. Vi reagerer som regel negativt på det ukjente. Uansett motstand av ymse slag er vi nødt til å finne

metoder som gjør at Forbundet jobber sammen og ikke minst er lojale mot de målene som fører oss til fellesskapets mange gleder. Tenker vi tilbake i tid, husker mange av oss at temaet «forandringsledelse» stod på agendaen for ledere i Telenor. Kanskje er det nettopp det som er stikkordet for å lykkes – at samtlige ledere i Telepensjonistenes Landsforbund samler seg om å mestre forandringene gjennom teamarbeid, nytenkning og forandringsledelse?

Når dette skrives, har lokalforeningene avsluttet behandlingen av landsstyrets første innstilling av en rekke landsmøtesaker som skal legge grunnlaget for neste landsmøteperiode. Tilbakemeldingen og kommentarene er pr nå ikke kjente, men en sak er klar – ansvarlige tillitsvalgte har med stort engasjement satt seg inn i landsstyrets forslag og utforming av det vi har lagt til grunn for fremtiden. Hensikten er nødvendigvis ikke at alle skal være enige om alle virkemidlene. Vi trenger heller ikke å tenke likt, men vi skal tenke og arbeide sammen mot de samme målene!

Landsstyret legger et særdeles aktivt år bak seg, et år som på mange måter har vært utfordrende. Arbeidet har imidlertid gitt gode resultat takket være engasjerte medlemmer og lokalforeninger. Vi har arbeidet sammen!

Jeg ønsker alle våre tillitsvalgte, medlemmer og lesere en riktig god jul og et godt nytt år!

*Med vennlig hilsen
Anni Milward, Forbundsleder*

Intervju med generalsekretæren i Pensjonistforbundet,

Harald Olimb Norman

Berit Nylund

Forslag til statsbudsjett 2013 er lagt fram. Det inneholder ikke mye å glede seg over for oss pensjonister. Minstefradraget står på stedet hvil, trygdeavgiften er 4.7%, som før, og pleie og omsorg får heller ikke det store løftet trass i at de store etterkrigskullene nå er blitt pensjonister. Trygdeoppjøret i vår var også skuffende sett i ettertid. Sammenholdt med statsbudsjettet ser det ikke særlig lovende ut.

Jeg har stilt noen spørsmål til generalsekretær Harald Olimb Norman:

- Selv om det er vedtatt av Stortinget at alderspensjon skal reguleres med 0,75% mindre enn oppgjør for vanlige lønnstakere, har vi en følelse av at gapet etter hvert ble større enn 0.75% i år. Blir et eventuelt etterslep kompensert ved neste korsvei?

Etterslepet blir kompensert på en slik måte at reell lønnsvekst for perioden måles mot antatt lønnsvekst for perioden blir kontrollert. Gapet som oppstår justeres før løpende pensjon for ny periode drøftes. Avkortingen på 0,75% blir ikke kompensert.

- At minstefradraget står i ro, fører til at vi stadig taper terreng i forhold til yrkesaktive. Hva kan Pensjonistforbundet gjøre for å få rettet opp dette?

Vi har nettopp vært i Stortingets finanskomite og lagt frem vårt syn på forskjellsbehandlingen av pensjonsmottakere i forhold til lønnsomtakerne. Å utjevne minstefradraget er en av de viktigste oppgavene til Pensjonistforbundet på pensjonsområdet.

- Det føltes nesten som et ran at trygdeavgiften ble hevet til 4.7%. Vi har jo gjennom et langt yrkesliv betalt trygdeavgift for bl.a. å finansiere vår pensjon. Vi vet at Pensjonistforbundet protesterte kraftig uten å nå fram. Ser du noen mulighet for å få endret dette?

Vi må jo aldri gi opp, og er det vilje nok i det politiske miljø så er det mulig å reversere denne avgiften. Pengene som kommer inn som følge av økt avgift, kan bli like stor om økning i trygdeavgiften blir fordelt på alle skattebetalere og ikke bare alderspensjonister. En ordning som tilsier at alle skal bidra, vil også føre til at økning i trygdeavgiften for pensjonister blir vesentlig mindre enn dagens ordning.

- Hva kan Pensjonistforbundet og vi selv gjøre for å få bedre gehør for våre krav til statsbudsjettet? Å gå til streik er jo ikke lenger noe effektivt virkemiddel!

Fortsette i det sporet vi er i, bli større som organisasjon, få mer plass i media og drive enda mer lobbyvirksomhet. Vi har sakene, vi har kunnskapen og vi har viljen til å stå på. Da vinner vi frem til slutt. Det vil nok, det får vi tiiii!

QUO VADIS?

Nye utfordringer for organisasjonen vår.

av styremedlem Nils Bøe.

Jeg velger denne eldgamle formuleringen som overskrift og senere avslutning for å understreke at problemstillingen ikke er ny. (Hvor skal du; eller hvor går du hen?).

Tiden er overmoden for å tenke nytt.

Vår organisasjonsforståelse er fra en annen tid og i et annet bedriftsmiljø. Våre interesseorganisasjoner etter krigen var fra en tid da Generaldirektøren fortalte at «personalorganisasjonene er mine beste samarbeidspartnere». De fleste ser nå at vårt historiske fellesskap er forbi. Den gang mente vi at samarbeidet var til felles beste for Telegrafverket. Nå er Telenor blitt en kald multinasjonal forretningsbedrift. Konsernet styres etter bedriftsøkonomiske prinsipper – og bremses kun av Statens eierdominans, og det faktum at dagens Telenor er skapt av Telegrafverkets store realverdier som etter hvert ble strippet. Det virker som dagens mangemillionærer i ledelsen verken bryr seg om sin historiske fortid eller føler noe ansvar for de som bygget verdiene som det spilles på børsen om.

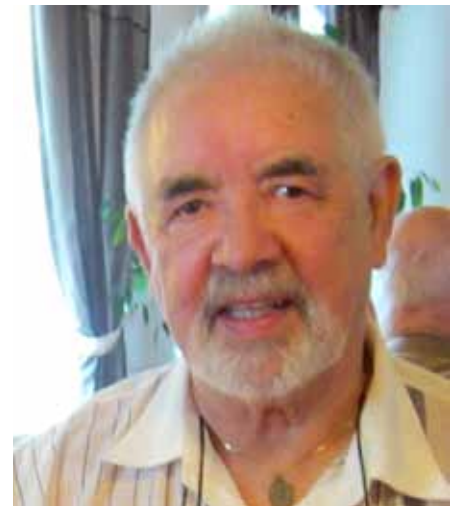
Endringer som krever nytenkning og aktiv organisasjonsutvikling.

Samfunnsutviklingen er i ferd med å overføre det daglige ansvaret for dine levekår, helse og sosiale tilbud i den kommunen du bor i. For at demokratiet skal fungere gis seniorene nye roller innenfor omsorgen. I hver kommune har du først og fremst Eldrerådet som er gitt en betydelig innfly-

telse innenfor endringene og reformene som gjennomføres i disse tider. Her kan du være med og forme helse og omsorg for eldre, kulturtilbudene, arbeidsliv, boligtilbudet, IKT og deltakelse i utforming av lokalsamfunnet omkring deg. Videre har vi anledning til å delta i Fylkeseldrerådene og brukerrådene for sykehusområdene og Helseregionene. Det er selvsagt ikke åpne dører for oss uten organisasjonsinnsats. Det som i dag er våre lokalorganisasjoners c-moment er alle sosiale tiltak som vi gjennomfører. Disse må fremdeles være prioriterte, men jeg nekter å tro at det i lokalforeningene ikke finnes personer som kunne tenke seg å representere oss i denne viktige bygging av et nytt samfunn der alle viktige beslutninger som gjelder pensjonisters omsorg og livskår foretas i hjemmekommunene. Både Sogn og Fjordane og Bodø/Salten lokallag og kanskje mange andre har innsett verdien og viktigheten av å medvirke og overvåke denne prosessen. Denne utfordringen går derfor til det nye landsstyret som velges i 2013, at de ikke må fortsette å lene seg på Pensjonistforbundet når det gjelder hjemstedene og regionene våre.

Telepensionistene bør krysse Rubicon nå.

Som Julius Cæsar gjorde i år 45, og som historisk er blitt et begrep, bør vi også tørre å tenke nytt og ta den utfordringen som

samfunnsutviklingen krever av oss. Vi bør ikke lenger trække i gamle spor. Telepensionistene trenger at vi vedtar et Organisasjonsutviklingsprosjekt der vi staker ut veien videre for vår organisasjon, og at vi tar ansvar for kvalifiseringen av interesserte medarbeidere i lokallagene. Alternativt bør Landsmøtet beslutte at vi både kollektivt og lokalt melder oss inn i Pensjonistforbundet og blir direkte med i utviklingen gjennom dem.

Nye førerkortregler for eldre bilførere

To store endringer iverksettes den 19. januar 2013 for førerkort for personbil, motorsykkel mv. for eldre personer.

Den første endringen medfører at det er slutt på å utstede "liten" legeattest som supplement til ditt 100-års førerkort. De nye førerkortreglene krever at dine førerrettigheter skal fremgå av selve førerkortet, - ikke av supplerende dokumentasjon. Ønsker du å kjøre motorvogn på dine eldre dager, må du oppsøke lege som eventuelt utsteder en helseattest for 1, 2, 3, 4 eller 5 år - alt etter din helsestilstand. Helseattesten leveres en trafikkstasjon som da kan bestille nytt førerkort med samme gyldighetsperiode som for helseattesten. Samme prosess må gjentas hvis du senere ønsker nytt førerkort.

Den andre endringen er at kravet om allmenn legeundersøkelse utsettes fra 70 til fylte 75 år. Endringene støttes av helsemyndighetene på bakgrunn av den økte levealderen og generelt

bedre helsestilstand blant befolkningen. Legen har plikt til å melde ifra til helse-avdelingen hos fylkesmannen dersom du ikke fyller helsekravene.

Har du fått utstedt "liten" legeattest før 19. januar 2013, er ditt førerkort gyldig til legeattestens utløpsdato. Kommer utløpsdatoen før du fyller 75 år, kan du vente til 75-årsdagen med å få ny helseattest og eventuelt bestille nytt førerkort. Har du fylt 75 år før den 19. januar 2013, kan du vente til utløpsdatoen før du får ny helseattest og eventuelt bestiller nytt førerkort med samme gyldighetsperiode.

Kilde: Biltilsynet

Møte med karer fra et farende lag

Telegrafverkets "Ambulerende avdelinger" var den offisielle benevnelsen, i dagligtale ble de kalt «farende lag». De første lagene var i virksomhet tidlig på 1900-tallet, da bygging av rikstelefon-linjene startet. På det meste talte de farende lagene over 1500 mann, og på den tid var det *mann* (eller *menn*), de få kvinnene i farende lag holdt til på kjøkkenet! På 60-tallet kom radiolinjene og etter det avtok virksomheten, På midten av 70-tallet ble farende lag-virksomheten i Televerket avvirket.

Fra venstre: Alfred Trondsen, Kjell Flatlandsmo, Erik Hemming Arnetveit, Arne Støfringshaug, Olav Skjelde Odd Hirth Himle.
Foto: Berit Nylund

I *Telepensjonisten* 1/12 var det gjengitt et dikt som gav oss et innblikk i arbeid og fritid i et farende lag fra Voss, som var på jobb på høg fjellet i Finseområdet. Diktet beskrev nok solsidene av virksomheten, men det fristet å få vite mer. Via kontakt med datter til tidligere arbeidsbestyrer Flatlandsmo på Voss, Ragnhild Dæhli, kom jeg i kontakt med flere som hadde hatt sitt arbeid i laget på Voss.

En fin høstdag i oktober møtte vi 6-7 av karene på vandrerhjemmet på Voss. De fleste bor i Vosse-området, men et par kom fra Bergens-området og Kvinnherad. Praten gikk livlig fra første stund. Det var tydelig at de kjente hverandre godt og delte mange minner om fine dager, så vel som harde strabaser. De hadde alle begynt i det farende laget på Voss mellom midten av 50-tallet og frem til begynnelsen av 70-tallet.

Hvert lag var ledet av en arbeidsbestyrer, og på Voss het bestyreren Sigurd Flatlandsmo. Stort sett ble arbeidsstokken i lagene rekruttert i bestyrerens lokalmiljø, så mange var i slekt, og de aller fleste kjente hverandre. Laget på Voss dekket i utgangspunktet et ganske stort geografisk arbeidsområde som omfattet en stor del av Hordaland fylke og deler av Sogn- og Fjordane fylke. Laget ble også lånt ut til andre deler av landet. Senere ble laget delt i to grupper, den ene mønstret på Voss, den andre i Hardanger. Hver gruppe ble ledet av en formann.

Topografien i de to fylkene var krevende både å bygge ut og vedlikeholde. Arbeidslagene skulle dekke alt på land fra høyfjellet

til den ytterste skjærgård. Sommerstid var det mye anleggsarbeid på fjellstrekningene. Forbindelsen øst-vest over høg fjellsstrekningen Haugastøl - Finse - Myrdal - Mjølfjell var viktig. Her gikk rikstelefonforbindelsene og kringkastingslinjene øst-vest. Her foregikk det stadig utbygging, skifte til ny teknologi og, ikke minst, jevnlig feilretting og nødvendig vedlikeholdsarbeid, ofte om vinteren i det som ble kalt 'skikkelig Finsevær', dvs. et vær der du kjempet for i det hele tatt å kunne stå oppreist. Så lenge linjekursene gikk i stolper, måtte karene gå linjevakt, reparere feil selv og eventuelt kalle ut mer mannskap ved store feil. Jo verre været var, jo flere og alvorligere feil ble det som regel. Og linjene over høg fjellet måtte være i orden, for når de i radioen/værmeldingen på den tid sa "over til Bergen", så gikk den vanlige øst-vest forbindelsen på linjekursen over høg fjellet langs Bergensbanen.

Vinterstid var det linjearbeid i lavereliggende strøk som ble utført, både utbygging og vedlikeholdsarbeid. Under riksautomatiseringen hadde trolig hvert eneste bygdelag i hele landet besøk av Telegrafverket sine farende lag. Været kunne være surt også i lavlandet, men det var tross alt levelig i forhold til været på høg fjellet.

I det daglige arbeidet måtte karene i arbeidslaget utføre alle typer arbeid, og det omfattet alt fra anleggsarbeid til montasjearbeid av avansert teletstyr. Utstyr skulle transporteres, ofte over store avstander, og mye måtte bæres gjennom ulendt terreng. Stolper ble reist i terrenget og de måtte stå for allslags vær og vind, så boring, skyting

og støping måtte til. Å strekke linjer krevde mye muskelkraft, da måtte alle delta og gjerne bruke alt de hadde av krefter! Så var det skjøting og kobling. Det hendte at verktøy ble ødelagt og måtte repareres, men langt fra 'sivilisasjonen' hendte det også at nytt verktøy ble 'oppfunnet' og laget på stedet.

Linjehytter ble bygget over hele landet, oftast i forbindelse med linjekurs som gikk i høg fjellet over utsatte fjellstrekninger. De ble brukt både til tekniske installasjoner og til overnatting når det var arbeid på linjene i området. Mange av disse hyttene var det karene i farende lag som både bygget og vedlikeholdt. Var det ikke linjehytte i området der de skulle jobbe, leide de hus eller hytter, eller de bodde hos private. Linjehyttene nyter vi godt av i dag. Det er et nettverk av hytter over hele landet som det er mulig å leie. Vi er mange som har gode minner fra hytteturer i påske- og vinterferier, eller flotte høstdager med bærplukking og fiske. Mange av hyttene ligger jo i våre fineste fjellområder.

Var arbeidslagene over en viss størrelse hadde de med seg kokke. Kokkene laget alle måltider og hadde middagen klar når arbeidsdagen på linjen var over. Å være i 'kokkelag' var rene luksus-livet i forhold til å måtte lage maten selv, som mindre lag måtte gjøre.

Der det ikke var linjehytter måtte arbeidslaget leie hus eller hytter, eller de hadde losji i private hjem, med eller uten kost. Etter hvert ble tilskuddet til diett noe bedre, så om de kjøpte inn og laget mat selv, så kunne det bli litt penger å spare.

Å gå linjevakt på fjellet om vinteren var ingen spøk. Til øst-vest forbindelsen over høg fjellet og Finse dro karene med tog. Det var viktig å komme så nær som mulig til

området der de enten skulle kontrollere eller rette en feil. Da måtte de forhandle med NSB, og av og til med konduktøren på toget, for å få ekstra stopp der de enten ville av eller bli plukket opp igjen av vestgående dagtog på ettermiddagen. Det var ikke alltid like lett å få til, men stort sett møtte de velvilje. Men det hendte også at en av NSB sine banevoktere stoppet toget med sin 'røde fare og stopplykt' for at telegraffolkene skulle kunne komme seg hjem igjen etter et slitsomt oppdrag i dårlig vær på høgfjellet. Slike 'nødstopper' var ikke særlig populært hos NSB, men de forsto også telefolkens situasjon.

Det hendte været var så hardt at linjekarene måtte snu i togdøren og dra til nærmeste jernbane-stasjon til været bedret seg. Men det hendte også at været endret seg raskt og ble så dårlig at karene måtte krype langs jernbanelinjen - med en hånd på jernbaneskinnen for ikke fullstendig å miste retningssansen! Når de kom seg ut for å finne ut hva som var feil, hendte det at linjen var borte, stolpene knekt og alt lå hulter til bulter! For å kontrollere om alt var ok når de hadde reparert skaden, måtte de klatre opp i en stolpe og koble seg til linjen for å få kontakt med tekniker via rikstelefonen. Ofte var det lange ventetider, også for karene som sto i stolpen på høgfjellet, med vinden ulende rundt ørene, fingerer uten følelse og snødrevet piskende i ansiktet. Det var ikke alltid damene på riksen skjønte at de måtte gå foran i køen.

På linjevakt i fjellområder uten jernbane kjørte karene så langt inn i fjellet som vei og kjøretøy tillot før de måtte ta beina, eller skiene, fatt. Lange strekninger i dyp snø og med oppakning på ryggen, krevde god kondisjon. Det hendte nok at vær og føreforhold var fine, og at det kunne være en fin tur å dra på linjevakt, men det var som oftest når uværet herjet som verst at det ble linjefeil og skader som måtte repareres omgående.

Arbeidsklær holdt de seg stort sett med selv. 'Uniformen' besto lenge av en kjeledress og lue med Telegrafverkets emblem. Når man ble fast ansatt som montør, fikk man og et par sko i året, senere fikk de også jakke med blanke knapper. Uværsklær holdt de seg med selv. Ullundertøy, som stakk og klødde både her og der, var likevel viktig, for ble de våte, holdt ullen på varmen.

Skader forekom, men i forhold til arbeidsforhold og sikkerhetstiltak var det svært få alvorlige skader. Men noen ganger var det likevel nære på at det hadde gått helt galt, bare flaks hindret at det gikk liv. Flaks og snarrådighet hindret av og til katastrofe, men noen av karene fikk nok skader de ennå merker.

Det hendte at karer fra farende lag-gjengen fra Voss jobbet inne i tunneller på Bergensbanen, bl.a. i den ganske lange Gravhalsstunellen mellom Upsete og Myrdal. Televerkets kabel gikk i grøften ved siden av jernbanesporet, og det hendte det ble feil

på den. Karene visste når det skulle komme tog, og lufttrykket varslet når det nærmet seg. Var de langt inne i tunnelen, var det bare en ting og gjøre - det var å legge seg helt flat ned i grøften, holde for ørene og be en stille bønn om at ingen satt på toalettet på toget når det suste forbi rett over hodet på dem som lå der!

Karene fortalte om et utrolig godt arbeidsmiljø i en jobb de satte pris på. Det var hard jobbing med lange perioder borte fra venner og familie, men det var også mange fine stunder og et fantastisk godt kameratskap. For mange ble det en stor omveltning når de farende lagene ble nedlagt og karene måtte tilpasse seg vanlige arbeidsforhold. Men noen gikk rett fra farende lag til en roligere pensjonisttilværelse. Jobben som de farende lagene utførte var imponerende. De la grunnlaget for et moderne kommunikasjonssystem over hele vårt langstrakte land.

Berit Nylund

1. Fra Vikafjellet 1957. Graving av Stolpehull
Fra venstre: Olav Herre, Knut Mørkve, Jon Tennebekk, Knut Hirth
2. Hvilepause, fra v. Jon Norheim, Knut Gavle, Ivar Norheim, Knut Hirth, Gunnar Arnetveit
3. Kokke Magnhild Helland.
4. Fra venstre: Amund Fremmersvik, Lars Rong, Reidar Norheim, Ivar Olde
Huset bak på lastebilen ble bygget av Anders Himle og Jon Tennebekk
Alle foto: Arne Fremmersvik

Barnslig forventning til jul

Jeg er født i Trøndelag på en bitte liten gård,
ja, barndommens spenning husker jeg som det var i går.
Vi hadde det kjempegodt og levde både trygt og sunt
i en rødmalt stue med fjøs, stabbur skjul og matstu rundt.
Hele høsten fylte far ved i skjulet i hver ledig stund
mens grisen i fjøset vokste seg veldig stor og rund.
Det var en grusom, men også spennende dag da slakteren kom
Matstua var gjort klar, for der tok hele seansen rom.
Kokende vann på grua, og mor sto klar til å piske blod
Jeg måtte kanskje dra slipesteinen for ikke bare å stå og glo
Knivene måtte jo være skarpe når busta skulle av
Det blei vaska tarmer til pølse, og det hele var jo et kav
Syltelabber og sylte skulle lages, for alt ble benytta
Ja, selv urinblæra kunne brukes til fotball av gutta!
Blodklubb var grusomt og slakteren fæl
Men de voksne de vitsa og hadde det trivelig læ!
Jeg likte bedre når gudmora mi, bakstekona kom
Da måtte vi passe så ikke potet- og mjølkssa ble tom.
Hun laga kjempegode tynnlefser til skjenning og sodd.
Mens jeg måtte bære ved til matstu og kjøkken,
så ingen ble opprødd
For mor sto i kjøkkenet og bakte masse gode julekaker:
Goro, fattigmann, smultringer, havremakroner og silkekaker,
Vørterkake, julekake, krumkaker og kakemann.
Alltid mer enn 7 sorter - i både bokser og spann.
Far kalka i fjøset og lakka gulv, mor stulla, melka og sang og lo
Det blei vaska fra gulv til tak over alt, men søndagen var det ro
Hyllepapir, skappapir og border ble skifta ,
Gardiner ble vaska og stiva
Søndag før jul dro far for å finne det fineste juletre.
Jeg fikk ny halm i madrassen, så min seng ble et himmelsk sted!
Så, lille julaften bada vi på kjøkkenet i den største stampen
mens ute lyste det så fint i snø under måneskinnslampen
Men varmt vann måtte denne aften aldri bli tømt
Så det skadde nisser og skrømt
Julaften fikk husdyra noe ekstra godt,
og nissen selvsagt julegrøt - som oss!
Den som fant mandelen i julegrøten fikk en ekstra presang,
Jeg var minst, men fant den gang på gang
Julaften måtte mor som vanlig i fjøset så dagen ble lang,
men endelig kom den høytidsstemte middagen i gang
Far leste juleevangeliet, og frem kom ribbe, pølser og multekrem,
Nissen med fars tøfler, og til slutt ble juletreet trukket frem
Den herligste fest som varte i 20 dager,
med masse besøk, teaterbesøk, kirkegang og juletefester.
Men 1. juledag var det helligdagsfred, og det passet meg godt
for jeg måtte begynne å lese på noen bøker jeg hadde fått
Jeg satt i gyngestolen og leste og hadde det så flott
Med fiken, dadler, lakris og allslags julegodt
I en liten rødmalt stue med fjøs, stabbur, skjul og matstu rundt
Som rommet masse kjærlighet - og var trygt og lunt.

Asbjørg Bolkan

Nissene er laget og fotografert av
Åshild Bjelland Kalleklev.

På besøk hos telepensjonistene i Stavanger

En prat med Berit Kopren, leder i Stavanger, førte til at jeg ble invitert på medlemsmøte et par dager senere. Ettersom jeg allerede var på Stord, tok jeg turen med kystbussen. (Kystbussen går mange ganger daglig mellom Bergen og Stavanger. Det er en tur som kan anbefales. Fantastisk, skiftende natur hele veien.)

Telepensjonistene i Stavanger har ca 120 medlemmer. De siste par årene er mange nye medlemmer kommet til.

"Vi har hatt et generasjonsskifte," sier Berit. "Jeg ble valgt til leder for et par år siden. Samtidig kom det mange nye "unge" pensjonister. Vi har vært så heldige at mange av de nye ønsket å bli medlemmer hos oss. Vi gikk over fra kveldsmøter til møter om formiddagen, det ser ut til å passe de fleste. Jeg har også et styre med meg som står på og tar sin del av oppgavene i styret, så vi drar lasset sammen."

Lokalforeningen i Stavanger har medlemsmøte en gang pr måned unntatt om sommeren. På møtene er det godt frammøte, fra 40 til 60 medlemmer. Møtene holdes i menighetssalen i Tjensvoll kirke. (De fleste kirker har menighetssal som leies ut uten at det koster all verden.) På menyen står deilig suppe og brød, levert fra et nærliggende hotell. Det er godt, enkelt å servere, og vesentlig billigere enn for eksempel smørbrød. Litt inngangspenger, kombinert med utlodning av blomster, finansierer møtene.

På hvert møte har de et tema med foredrag eller demonstrasjon i en halvtime. På møtet

jeg var på, var det flora og fauna på Madagaskar som var emnet. Soknepresten, som er oppvokst på Madagaskar, holdt et spennende foredrag om øyas dyre- og planteliv. At øya ligger langt fra fastlandet har ført til en utvikling på dette feltet som skiller seg vesentlig fra utviklingen på fastlandet.

Ellers gikk praten, som den gjerne gjør når gamle kolleger møtes. Slik sett er det nok likt over alt, og det er jo selve grunnlaget for vår pensjonistforening. Det er fint å møte gamle kolleger og venner.

En gang i året arrangerer Stavanger og Haugesund en fellesturne for sine medlemmer. I vår gikk turen til Prekestolen i Lysefjorden. Samarbeidet kom i stand fordi det er lettere og billigere for begge parter. Dessuten er det fint å møte kolleger fra en annen lokalforening. Avstanden mellom Stavanger og Haugesund er ikke stor, og mange kjenner hverandre fra samarbeid i jobb eller fagforening.

I desember er det julemøte. Da slår man seg løs og møtes på hotell på kveldstid. Julemat står selvsagt på menyen.

I Stavanger har man tatt teknologien i

bruk for å gjøre kommunikasjon med medlemmene enkel og rimelig. Noen, men langt fra alle, har e-post. Alle har imidlertid mobiltelefon, så meldinger om møter og turer går ut på SMS. Kun en gang pr år er det nødvendig å sende ut pr post. Porto er dyrt, så her er det mange penger å spare.

Kontorutgifter er også en utgiftspost som tynger budsjettene i mange lokallag. I Stavanger føres både arkiv og regnskap på data, så en trenger minimalt med plass til fysisk lagring. "Kontoret" er derfor flyttet hjem til kassereren, og en sparer penger til leie av kontorplass.

Takk til Stavanger for en hyggelig dag sammen på medlemsmøtet. Å se og høre hvordan de forskjellige lokalforeningene har det, og hvilke aktiviteter de har i sitt lag, er interessant og kan gi gode ideer til andre. Jeg håper derfor at andre lag vil fortelle litt om sin virksomhet i Telepensjonisten. Det vil bli dyrt og tidkrevende for redaktøren å oppsøke lagene, men jeg er sikker på at det over alt er medlemmer som liker å skrive litt.

Berit Nylund

Pilegrimsreise til Santiago de Compostela

Tidsrom 18. til 25. september 2012

Det hadde lenge ligget og ulmet at en gang i livet ville vi gå Pilegrimsturen til Santiago de Compostela i Spania. Muligheten bød seg da Tide la opp til en tur der det var mulig å ta buss dersom etappene skulle bli for lange å gjennomføre.

Vi var en liten gruppe på tre personer som stilte på Flesland tidlig om morgenen den 18. september.

Alle sluser hadde åpnet seg den dagen og det satte inn med et forferdelig regnvær. Nokså våte traff vi de andre i gruppen som besto av 25 personer til sammen.

Reiselederen, som kom fra Tørvikbygd, hadde overtatt i siste liten, da den opphavelige reiselederen var blitt syk. Det var første gangen han også skulle gå denne turen, og var nok like spent som oss.

Flyturen til Frankfurt gikk greit. Der måtte vi vente i mange timer før vi kunne ta flyet til Madrid. Turen derfra gikk med buss til Leon i øsende regn, hvor vi skulle overnatte på Hotel Silken Luis de Leon.

Etter en god natts søvn og derpå en god frokost (med en god del søte kaker) skulle fotturen starte kl 10.00.

Bussen tok oss til Orbiga. Herfra begynte vandringen. Alle var nok litt spente og la iveri så godt de kunne. Turen var tross alt 16 km og skulle ende opp i Astorga, som ligger på en høyde. Det som var beskrevet som fint og flatt terreng med noen små bakker, viste seg å være ganske tunge å komme opp.

Til slutt fant vi Hotell Gaudi Astorga. Byen hadde både katedral og romerske ruiner, men katedraler og ruiner fikk være katedraler og ruiner. Vi var glad vi fikk oss mat og kunne kripe til køys. Det skal være sagt at så langt hadde hotellene vært av beste sort, men vi fikk ikke tid til å nyte det, for neste morgen var det bare å pakke koffer-

På vandring første dag

ten og komme seg på bussen som tok med bagasjen vår.

Neste etappe gikk fra Riego de Ambros. Dette var en times kjøretur fra Astorga.

Vi kjørte gjennom et nydelig område på en perfekt motorvei med broer over og broer under motorveien. (Var det ikke Spania som var så fattig at de nesten ikke hadde til salt i grøten?. Vi fikk et annet inntrykk.) Dette var et fjellandskap, og vindmøllene sto som smykker oppe på fjelltoppene. Riego de Ambros viste seg å være en fjelltopp også. Veien opp minnet om en dårlig vestlandsvei, men bussjåføren hadde tydeligvis kjørt der før og fikk oss trygt opp.

Så var det å komme seg ned til et sted med navn Molinaseca, en sjarmerende liten by med trange gater og mange spisesteder. Veien ned var nokså bratt og steinete. Da var det godt å ha medbrakte staver til å støtte seg på. Etter nedstigningen smakte det godt med et måltid før vi måtte bestemme oss for om vi skulle ta bussen videre. Det ble bussen for mitt vedkommende fordi tåen min var blitt blå og

Nesten fremme i Astorga

Santiago de Compostela er en by i Spania og hovedstad i den autonome regionen Galicia nordvest i landet. Byen er et kjent pilegrimsted for europeiske katolikker. Dette fordi man i år 813 oppdaget en grav man antok tilhørte apostelen Jakob. Han ble henrettet i Jerusalem i år 44, men levningene skal ha blitt ført til Compostela der han i en periode hadde virket. Både byen og pilegrimsveien dit (Jakobsveien, sp. Camino de Santiago) gjennom Frankrike og Spania står oppført på UNESCOs liste over verdens kulturarv

Katedralen i Compostela.

Navnet «Compostela» mener man kommer av det latinske campus stellae – «stjernens egn», og Santiago de Compostela blir slik «St. Jakob i Stjernens Egn». Apostelens levninger ble etter folketroen begravet der en gjeter hadde sett en stjerne, og en kirke ble etterhvert bygget over graven. Senere ble denne kirken erstattet med Santiago de Compostela-katedralen som står i dag (påbegynt sent på 1000-tallet).

Santiago de Compostela har i dag i overkant av 90 000 innbyggere. Byen har også et universitet og var europeisk kulturhovedstad i år 2000.

Kilde: Wikipedia

trengte litt hvile. Neste stoppested var Ponferrada hvor vi skulle overnatte på Hotel El Castillo.

I Molinaseca ble vi kjent med en frilansjournalist som skulle lage en reportasje om Caminoen til Santiago de Compostela for reisemagasinet Vagabond. Hun hadde med seg sitt livs kjærlighet. (Dette er sant fordi hun opplyste det på bussen og ville gjerne vite hvorfor vi gikk denne turen).

Neste dag.

I dag skal vi komme oss til Sarria. Bussen kjører oss til Triacastela hvor vi kan gå i to etapper for de som ønsker det, eller hele etappen om en ønsker det. Dette er en lang etappe på 25 km. Jeg velger første etappe, som går fra Triacastela til Samos.

Dette syntes jeg var den fineste turen på hele Caminoen. Det var å ta seg fram etter piler og skjell. Det gikk nesten ikke an å gå seg bort, det var så godt merket hele veien. En gang var jeg på vidvanke, men en vennlig spanjol loset meg på rett vei. Veien gikk gjennom landsbyer og skoger fulle av haselnøtter, kastanjer og eikenøtter.

I Samos satt min bedre halvdel og ventet. Samos var bygget opp rundt et vakkert kloster. Et fint sted å innta lunsj etter en lang tur. Vi tar inn på Hotel CH Alfonso.

Ferden går videre til Leboeiros. Dette er en strekning på 20 km. Vi går halve turen fra Leboeiros til Melide.

Viser veien

Dette er en behagelig tur (hvis det ikke hadde vært for den forbaskede tåen), men vi går gjennom et nydelig område omslynget av trær som gir ly for solen, røsslyng og gyvel blomstrer. Vi passerer også en gammel landsby hvor elver klukker ved siden av. Folk sitter utenfor husene og ser på pilegrimene som går forbi, og alle hilser Bueno Camino (God tur) og vi hilser igjen.

Fremme i Melide venter bussen, vi kan gå videre til Arzua, men vi foretrekker å ta bussen fordi den skal kjøre oss helt til Santiago og Hotel Compostela.

En nydelig liten by

Røkelsskaret tennes i domene

Dagen i Santiago starter med sightseeing med lokalguide. Været viser seg ikke fra sin beste side, og vi var glad vi kunne gå inn i Katedralen og finne oss en plass, slik at vi fikk med oss den Katolske pilgrimsmessen som skulle starte kl. 12.00.

Jeg for min del følte en høytidsstemning over endelig å ha kommet til målet, og da en nonne trådte fram og sang med nydelig stemme, kjente jeg en tåre i øyenkroken. Hun ville også lære oss pilegrimene en av sangene i ritualet, og vi prøvde å følge henne så godt vi kunne.

Messen gikk på spansk, så vi forsto ikke så mye av det. Høydepunktet var da flere munke kom frem og tente på røkelseskaret og dro i et tau for at karet skulle svinge frem og tilbake i kirken. Karet var kjempestort, og en hadde følelsen av at en kunne få det i hodet når som helst.

Etter messen;

Tre småfortumlete sjeler i regnet på en katedraltrapp i gammel by fremmede for kort tid siden nå med en unik ting felles forent i en tanke; hva gjør vi etterpå?

Vi gikk på bar

Etter frokost startet vi på hjemveien med en rask tur innom Porto i Portugal. Der var vi innom verdens tredje eldste bibliotek. Deretter besøkte vi en «portvinsfabrikk» og fikk smake på varene som Porto er kjent for.

Neste dag gikk turen via Frankfurt til Bergen.

Venter på mat og drikke

I ein alder av 71 år har Oddvar Ulvang fra Sandnessjøen teke mastergrad i språkvitskap ved universitetet i Tromsø. Han har tidligare vore stasjonssjef ved Isfjord radio. Masteroppgåva er om «Nasjonalrelaterte stedsnavn på Svalbard».

Overraskande stadnamnfunn på Svalbard

Sigrun Høgetveit Berg

Norske stadnamn er sjølvsgt dei vanlegaste på Svalbard. Men kva for andre nasjonar har sett namnespor etter seg på øygruppa?

Det mest overraskande var kanskje at talet på nederlandske namn kom så langt ned på lista, seier Oddvar Ulvang, i si nyleg ferdige masteroppgåve om temaet.

For det var hollendarane som tok øygruppa først i bruk, etter at at Willem Barentsz oppdaga ho og gav øygruppa namnet Spitzbergen i 1596. Men mange nasjonar har drive aktivitet der sidan.

- Dei ulike nasjonane har sett spor etter seg i stadnamn i samband med vitskaps- og fangstekspedisjonar, fortel Ulvang vidare.

- I tillegg til nordmenn og hollendarar har også svenskar, britar, russarar og tyskarar vore aktive.

- Og at svenske namn kom som nummer to på lista, var ikkje uventa, men at Tyskland var nummer tre - før Russland, Storbritannia og Nederland, var overraskande. Og ikkje minst at Nederland også kom bak Frankrike og Østerrike, det vil eg meine er sensasjonelt, seier Ulvang.

Kvifor festar nokre namn seg betre enn andre?

- Ei mogleg forklaring kan vera at kommersielle interesser som fangst og gruvedrift har vore prioriterte for dei nasjonane som kom eit stykke ned på lista, framfor oppdagaranes evige lengt etter å vera først, plante flagget og gje staden namn.

- Og når det gjeld russiske namn, kan sjølvsgt språket ha vore eit hinder for at desse festa seg, seier Ulvang.

Longyearbyen. Foto Maja Sojtaric

Feltarbeid på Kapp Hammerfest. Foto Kåre Monrad Bratlien, Norsk Polarinstitutt.

Fjellet Eremitten på Vaigattbogen.
Foto Dierk Blomeier, Norsk Polarinstitutt

Ulike type namn

I masteroppgåva har han og klassifisert kva for type namn, som naturnamn, oppkallingssnamn og namn frå kulturfeltet, som dei ulike nasjonane har valt å bruke.

- Mykje er oppattkalling av folk eller stader der utforskarane, fangstfolka og arbeidarane kom frå, seier Ulvang.

- Sidan Tromsø og Hammerfest var utgangspunkt for mange av dei norske, finn me namn som Tromsøya, Tromsøbreen, Kapp Hammerfest, Andeneset og Vårsolbukta - det siste ei bukt i Bellsundet, oppkalt etter m/k "Vaarsol" av Tromsø.

- Og hollendarane kalla Hinlopenstredet for Waaigat, noko som tyder 'opninga kor vinden blæs frå'. I dag er det fem stadnamn som har forstavinga Vaigatt: Vaigattbogen, Vaigattbreen, Vaigattfjellet, Vaigattneset og Vaigattøyane, fortel han.

Nynorsk namnetradisjon

På Svalbard blir det praktisert nynorsk i stadnamn, og ifølgje tidlegare hydrograf og ekspedisjonsleiar på Norsk Polarinstitutt, Kaare Z. Lundquist, hadde Adolf Hoel si eiga historie omkring årsaken til dette, fortel Ulvang.

- Hoel var leiar for De Norske Svalbardekspedisjoner og var avhengig av støtte frå staten. Under eit møte med kyrkjeministeren, som var ansvarleg statsråd, skal ikkje denne ha vore særleg imøtekomande. Men då ministeren var ihuga nynorskmann, fekk Hoel den lyse idéen å love nynorske namn på Svalbard-karta.

- Såleis fekk han finansieringa på plass, og ministeren skal i begeistring ha uttalt: «Detta må frast. Lat oss gå ut og ta ein vørterøl.

Tankar om Telepensjonistane si framtid

Landstyret og lokalforeiningane jobbar i desse tider med handlingsprogrammet for perioden 2013 – 2016. Usikkerheit om framtidige tilskott frå Telenor gjer at vi kanskje må tenke nytt når det gjeld vår framtidige verksamd. Vi må sjå på fordelinga av arbeidsoppgåver mellom Landstyret og lokalforeiningane og vi må vurdre om det kan vere oppgåver som er viktigare enn det vi gjer idag.

Vi Telepensjonistane er heldige som har den "rike onkelen" Telenor, men det kan bli sett strengare krav til korleis vi brukar tildelte midlar både av Telenor og når det gjeld statlege tilskott. Det kjem ei ny forskrift frå Arbeidsdepartementet vedkomande tilskott til pensjonistorganisasjonane, der står det bl.a.: "Aktivitetsplan for hvert år utarbeides sentralt og lokalt". Dei same krava set stiftingstilsynet for at vi skal få momskompensasjon.

Årlege aktivitetsplanar over kva lokalforeiningane gjer og kva som er Landstyret sine oppgåver skulle såleis gje eit godt grunnlag for fordeling av resursar.

I samfunnet vert det sett meir og meir fokus på frivilligheit, det blir stadig peikt på at dei offentlege budsjetta ikkje klarar å dekke alle behov, f.eks. innan Helse og omsorg. Telepensjonistane er ei ressurssterk gruppe, som truleg kunne gjere ein betydeleg innsats på eitt eller fleire felt. Vi får allereide eit visst tilskott frå det offentlege, men kanskje kunne vi saman med andre organisasjonar få til eit samarbeid med våre heimkommunar. Kommunane ynskjer seg meir frivillig arbeid, men då bør dei stimulere til frivillig innsats.

Frivillege organisasjonar treng pengar i kassa, for det krevst ressursar til å organisere deira aktivitetar. Og sjølv om f.eks. ein kommune betalar ei viss godtgjersle, blir det likevel rimeleg arbeid. Så dette ville bli ein vinn – vinn situasjon. Dei offentlege tenestene må ikkje svekkast, men vi veit at det for eksempel innan eldreomsorga er eit skrikande behov for kontakt med

friske oppegående menneske. Behovet for hjelp og støtte til bevegelse og fellesskap med andre er også stort.

Vi Telepensjonistane kunne f.eks. ta kontakt med andre frivillege organisasjonar og kommunen om kva slags oppgåver som kan vere aktuelle og der ein kunne få ei rimeleg godtgjersle.

Sjølvsagt må vi fortsatt "stå på krava" når det gjeld tilskott frå Telenor, men dette ville vere ein fin kombinasjon av å gjere ein samfunnsnyttig jobb og å få litt påfyll i ein slunken foreningskasse.

Dagunn Klakegg

SPRÅKET VÅRT

Vi nærmer oss jul, og da er det en del ord som blir hyppig nevnt, men ikke alle er like lette å finne opprinnelsen til: **desember, advent, jul, romjul, julenisse**.

Det var romerne som styrte med kalenderen og tidsregningen, derfor er navn på månedene latiniserte ord. Det var enten gudenavn eller navn på keisere. Unntaket var de fire siste månedene i året: september, oktober, november og desember. Her er det grunntallene septem, octo, novem og decem, hhv. sju, åtte, ni og ti som ligger til grunn. **Desember** var den tiende og siste måneden i året. Året hadde altså ti måneder og bare 304 dager. I tillegg var det en 'død årstid' på 60 dager om vinteren.

Dette kunne ikke gå i lengden, noe måtte gjøres.

I år 153 før vår tidsregning ble det bestemt at året skulle utvides fra ti til tolv måneder, og at mars ikke lenger skulle være første måned i året. I romernes gudeverden var det en som pekte seg klart ut til den oppgaven, nemlig guden for dører og porter. Navnet var *Janus*. Siden Janus var dørens gud, hadde han to ansikter, ett for inngang og ett for utgang. Som navn på første måned i året var han særlig egnet: han kunne skue tilbake i året som gikk samtidig som han kunne se inn i det nye året. Navnet på måneden ble derfor **januar**.

Den andre måneden i året fikk sitt navn etter en renselsesfest i romertiden – *februa* – Slik fikk vi måneden **februar**. Fra da av har året vært delt inn i tolv måneder.

(At det neste årene rant over av dager med helt opp til 445 per år og ble kalt forvirringens år – *annus confusionis* – og at tidsregningen løp løpsk, er en annen historie.)

Advent

er tiden mellom 4.søndag før jul og 1.juledag, julaften er altså siste dagen i advent. Dette er den katolske kirkes fastetid. Advent, på latin *adventus Domini*, er navnet på den tid av kirkeåret som er forberedelsestiden for *Herrens komme*. *Kristi ankomst* kan det og oversettes med.

Jol eller jul

er et norrønt ord og var navnet på en hedensk fest som ble feiret ved vintersolverv, men ble med over til alle nordiske land, Norge, Sverige, Island og Danmark da kristendommen ble innført for 1000 år siden. Jul fikk dermed et helt nytt innhold; det ble en fest til minne om Kristi fødsel.

Hvis vi undersøker hvilke ord for jul som brukes i landene sør for oss og på kontinentet, finner vi at det er (*Jesu*) *fødsel* som fremheves: *Christmas, Noel* (av latin *natus*), *Natale, Navidad* for hhv. eng., fra., ita. og spa. Unntaket er tysk. Her sier man *Weinacht. Den hellige natt*.

(Var det nordboernes innbitte motstand mot å bytte ut Odin og Tor med Kvitekrist som gjorde at de ville beholde det korte og sonore navnet 'jol' på festen og feiringen som var så kjærkomment når året var på det mørkeste og kaldeste, og kanskje var det da grunnlaget for motstanden mot 'EEC og dyrtid' begynte å spire, og slo ut for fullt i 1972?)

Romjul eller romhelg

er dagene mellom jul og nyttår. Det norrøne navnet var *rumheilagr*, dvs. som ikke er hellig.

Rom er samme ordet som vi har i uttrykket 'rom sjø'. I uttrykket 'rømme seg' i betydningen 'kremte' er meningen å gjøre lufrøret fritt og åpent, dvs. utvide, skape rom.

Julenissen, eller bare nissen, kommer vi ikke unna når det er jul.

Han dukker opp først i det 19. hundreåret og er en kortform av den hvitkjeggete helgenen St. Nikolaus, som ble oppfattet som en nisse eller tomte. Han var de sjøfarendes helgen, derav Nilsmesse, som ble feiret 6. desember. Fra den dato skulle ingen skip forlate havna.

Nikolaus ble i middelalderen også barnas helgen, som straffet, men også belønnet barna. Det er slik han i protestantiske land blir knyttet til jul og julegaver. Kortformene er Nils, Nisse eller Klaus. I England sier man Santa Claus.

Språkspalten ønsker leserne en riktig god jul. Måtte dere alle få besøk av julenissen!

Rolf Bjørn Nylund

Automatisering av RIKSTELEFONEN I FØRDE

Rikstelefonen i Førde vart automatisert 30. november i 1973. For oss televerktilsette var dette ei stor hending, men abonnentane var meir tvilande. I første omgang trur eg ikkje dei heilt skjønne korleis dei skulle klare seg utan telefondamene, for kven skulle no halde styr på kor distrikslegen og dyrlegen heldt til og kven skulle ha ansvaret for brannalarmen. Men automatiseringa var heilt nødvendig, trafikkauken var så stor at det var ei kjempeutfordring å ha nok ekspedisjonsplassar og ikkje minst nok ekspeditørar. I tillegg var det mange som slutta i rikstelefonen fordi dei ikkje såg noko framtid der. Så løysinga vart å ta inn vikarar.

Men det viste seg at det gjekk forholdsvis bra å finne arbeid til dei fast tilsette som var igjen. Vi hadde framleis teleekspedisjon og vi hadde vi transmissjons- og montørstasjonane. Der plasserte vi folk, for dei ville gjerne ha kontorhjelp. Enkelte vart omplasserte til personalkontoret, eller til abonnementsarbeid og kasse. Ja det var mange måtar å løyse personalproblema på, fleire frå rikstelefonen foretrakk halv jobb og halv ventelønn. Men i ettertid kan ein vel seie at ein hadde bra med kontorstøtte i den tida. Telesjef Køste var ein velviljens mann, men

eg hugsar at han ein gong i eit møte i Samarbeidsutvalet i teleområdet – eg var sekretær der - sukka lågt til meg: "I teknisk teneste der treng kvar mann si kontordame og sin bil."

Sjølve automatiseringsdagen var ein festdag, der alle møtte fram og der vi hadde besøk frå Bjørgvin distrikt med administrasjonssjef Økland i spissen. Vi fekk blommar og konfekt av takksame abonnentar, og det vart servert kaffe og kaker. Og dagen etter var det stor fest på Sunnfjord hotell.

Dagunn Klakegg

Siste sekunder med manuell ekspedisjon.

Fra høgre: Bestyrer Georg Tindvoll, kontorsjef Aslaug Schei og administrasjonssjef Økland.

Nytt fra Landsstyret

Det er travle tider for Landsstyret. Årsskiftet nærmer seg med årsoppgjør og årsmelding, i tillegg er forberedelsene til vårens landsmøte i full gang.

Krav til statsbudsjettet 2014 fra Pensjonistforbundet er under arbeid. Landsstyret og ikke minst arbeidsutvalget (AU) jobber grundig med dette for at Pensjonistforbundets krav i størst mulig grad skal være i tråd med våre prioriteringer.

Forslag til handlingsprogram for neste landsmøteperiode er til høring hos lokallagene, det samme er forslag til vedtektsendringer. Tilbakemelding fra lagene viser at mange har gjort et grundig arbeid. Her er mange synspunkter og endringsforslag. Dette skal 'bakes inn' i de endelige forslagene, og med mange gode forslag fra lagene er dette et omfattende arbeid for AU og Landsstyret.

Økonomien for neste landsmøteperiode skal planlegges så langt det er mulig. Her er det også mange meninger og prioriteringer å ta hensyn til.

Hver måned sender forbundsleder Anni Milward ut månedsbrev til lokallagene med orientering om hva Landsstyre og AU arbeider med. Vi får også god informasjon om hva som skjer ellers i samfunnet, og som har betydning for oss pensjonister.

Gjennom dette året jeg har jobbet med «Telepensjonisten» har jeg fått et godt innblikk i Landsstyrets arbeid og hvilken innsats de gjør på vegne av oss alle.

Takk til Landsstyret for den flotte jobben de gjør for oss alle.

Berit Nylund

SOFUSTANKER

Bedre med en fugl på taket enn en fuglebæsj i hånden, mælte jeg en morgen under kaffekoken. Fruen himlet uforstående med øynene. - Hva har du funnet på nå da? Hun hørtes en smule morgenbisk ut. Ikke var det søndag heller, bare en høstmørk frokost av det enkle slaget. -Er ikke det et fint visdomsord, da, hevdet jeg, mens tanken gikk til hennes forslag om å anskaffe huset en kanarifugl. - Da har jeg noen som slår triller og snakker med meg når du fordyper deg i morgenavisen, telenorets regnskapstall eller er opptatt av dine evinnelige skrivelser, hadde hun argumentert. Forsiktigere kunne jeg ikke få sagt hva jeg mente om den saken. Men jeg har nok allerede tapt, - hun ønsker seg fuglebur i julegave.

Etterdønningene etter 22. julkommisjonen synes ingen ende å ha. Hva som er sagt, ment og tenkt om skyld, svikt og ansvarsflukt, feies stadig under teppet. Men teppeløfterne i media og opposisjonen er stadig frempå og gir dønningene ny kraft. Hittil har ingen druknet, men det røyner nok på i maktapparatene. Lite synes gjort hittil for å bedre beredskap, sikkerhet og kommunikasjon mellom etatene. Willocks gamle forslag om et eget Beredskapsdirektorat ligger fortsatt på steingrunnen. Styring fra andre skal departementer, Politi og Forsvar ha seg frabedt. Men PST fikk nå buret inn en skjeggsvart verbalterrorist en stakket stund for å ha truet en frittalende journalist og jødefolket på livet med skyting. Men først måtte han avlegge jaktprøven. Midt i elgjakta var det som å skyte seg selv i foten med spretttert.

Giske får stadig mye pepper, men han er ikke til å komme forbi. Skal vi tro hans avvisning av påstått politisk kameraderi i offentlige og private bedriftsstyrer, har han bare uvenner der også. At partiet synker på meningsmålingene har flere årsaker enn Giskes klavertramp. Umusikalske handlinger og ytringer kommer fra mange kanter til opposisjonens fryd og håp. Valg er ett, den politiske hverdagen noe helt annet. Det har også Obama og Romney fått føle. Veien blir gjerne til mens man går, også i politikken.

Snøfall i deler av landet i oktober er en tilbakevendende sensasjon. Bilfolket styrter unisont til dekkomleggerne eller risikerer rygg og lemmer der de selv jekker seg opp for skifte til bilens vinterham. Orkanen Sandy var en hard mester for de østlige kyststaten i USA. Valgkampinnspurten ble stormfull og Sandy strødde sand i valgmaskineriet. New York-ere som bor under flomålet, måtte evakueres. Undergrunnsbaner med bølgeskvalp av sjøvann og regn var ubrukelige og strømsvikt gjorde byen lite levelig i flere dager. Været fornekter seg ikke med økende villskap, men at klimaendringen er menneskeskapt fornekter de. Om så, er det i hvert fall ikke Gods Own People som har skylda. Stormen løyet og valget kom i havn. De to kandidatene kunne tørke valgsvetten. Obama strålte på alle TV-skjermer dagen etter. Vi får håpe han gjør det de neste fire årene også. Han har nok å bryne seg på hjemme og ute.

Telenor presenterer som vanlig stadig nye rekordresultater. 3. kvartal 2012 er intet unntak. Tallenes tale viser et driftsoverskudd på 5,4 mrd spenn. Fordelt på teleaksjene, for de som har slike i lomma, utgjør det 2,34 kr per stk. Fortjenesten per hode er formidabel, og færre skal de bli, hodene, i hvert fall i Norge. Aksjeutbytte går foran arbeidsplasser.

Indiaeventyret nærmer seg snipp snapp snute. 1,3 milliarder har noret stilt som garanti for at de vil delta i auksjonen av alle lisensene som den indiske staten inndrog etter påstått kokkelimonke av det forrige regimet. Det var snipp. Snapp blir budrunden i november. Snute gjenstår å se. Blir prisen for høy, kan noret være ute med brent snute. Alternativt ender det godt, og alle lever lykkelig til sine dagers ende, eller til de går seg ut i ei ny hengemyr.

Bøker hører julen til og er greie julegaver for oss eldre. Men ungdommer flest griner på nesen av bokgaver. De fleste har sluttet å lese skriftenes ord fra bok og papir. Ungdommen finner helst ordene på nettbrett og iPhone. Lydboka har også kommet for å bli. For

en besparelse å slippe bla om sidene. Lesing blir snart gammelmannsfakter. Det blir gjerne mer litteratur enn fottur for de lesehungrige. Kunnskap kan slik fremme latskap. Et såkalt "praktbokverk" i form av et Sportsleksikon ble lansert seinhøstes. 1000 glanssider med portrett av 1000 norske verdensmestere. Hva skal vi nå med det? Det er i hvert fall ikke Sofusens julegaveønske. Det er 60 år siden mitt leksikon ble brukt til å presse blomster med, til biologilærerens udelte glede. Blomstene har jeg ennå, så noe nytt leksikon trenger jeg ikke. Men til fruene kjøper jeg 'Den stor undulatboken' til felles undulatskap.

TV-tittetimer og kamp om fjernkontrollen og lydnivået spisser seg til i heimen. Der er viven og jeg ikke i fase. Situasjonen truer husfreden. Hun vender sitt døde øre til og styrer myndig og høylydt både Sofusen sin og flatskjermen. Mine heftige protester over desibelene greier ikke bryte lydturen. Det blir nok til at jeg snart må bruke hørselsvern, i stedet for at hun utstyret seg med høretelefoner. Makta rår i heimen som i AP.

Fredsprisen gikk til EU-landene for å ha holdt krigsfred med hverandre i et par mannsaldre, uansett om de nå ter seg som gneldrebikkjer etter å ha levd over evne i sus og dus i mange ti-år. Jeg ymtet frempå om en privat fredspris etter et langt, godt og tidvis stormfullt samliv med min kjære frue. Godt påtenkt. Men hun tedde seg som Angela Merkel, banket i bordet og mante gubben til større innsats i hus, hage og seng, fremfor å klage over miskokte egg og lunken morgenkaffe. Kandidaten ble forkastet, forståelig nok.

I morgen tar vi på ny turen til Kanariøyene. Vi har blitt kanarifugler vi også, med årvisse trekk høst og vår. Kanskje likevel ikke så dumt med en burfugl i julegave til fruene. Da kan hun føle seg enda mer hjemme, hjemme. Det kan bli fredspris av slikt.

GOD JUL til alle gamle teleslitere!

Sofus

Reisefølget på universitetstrappen i Coimbra.

Telepensjonistene i Bergen

Høsttur til Portugal

Tekst og foto: Bjarne Ulvang

I dagene fra 19. til 27. september var en gruppe fra Telepensjonistene i Bergen på tur til Portugal. Turen gikk med fly via Frankfurt til Oporto. Vi var 3 dager i områdene rundt Porto hvor vi bl.a. hadde en dagstur med elvebåt på elven Douro opp til byen Peso da Regua og med tog tilbake til Porto. Den 4. dagen satte vi kursen mot Lisboa. På veien var vi innom byen Coimbra hvor vi bl.a. besøkte Universitetet med det fredete biblioteket.

Oppholdet i Lisboa bød på byvandring og utfart til mange ulike

”turistmål” som Cascais og den historiske byen Sintra, som er på Unescos verdensarvliste. Vi var på Cabo da Roca som regnes som Europas vestligste punkt. På ”fridagen” var en gruppe på tur til den flotte gamle byen Obidos, hvor vi fikk smake på den berømte Kirsebærlikøren Ginginha servert i sjokoladebeger. Hjemturen gikk via den gamle fiskerlandsbyen Nazare og byen Alcobaca med klosteret Cristerian som er på verdensarvlisten. Siste dagen var vi bl.a. innom byen Azeito hvor vi fikk smake på Setubal Muscatel. Den 9. dagen var det hjemreise via Frankfurt.

Trening høst og vinter

Mange har lite overskudd og tiltakslyst i mørketida. Mosjon gir ekstra energi, og gjør det lettere å sove

Ikke hard trening

Om vinteren blir dørstokkmila ekstra lang. Det er mer fristende å sitte inne i sofaen å se på TV enn å gå ute i regnet.

I en rapport fra Helsedirektoratet oppgir mange mangel på tiltakslyst og motivasjon som grunn for å ikke være fysisk aktiv. Samtidig er det mange som har lyst å komme i gang, gjerne sammen med venner.

- Lag en mosjonsavtale med naboen, det gjør det lettere å komme seg ut av huset. Man trenger slett ikke å trene hardt for å få effekten man er ute etter. Man kan få godt utbytte av å gå til jobb eller butikken. Å gå tur en halvtime hjelper på den psykiske helsen, sier avdelingsdirektør Henriette Øien i Helsedirektoratet.

Hun råder alle til å være fysisk aktive og å komme seg i frisk luft og få dagslys, helst hver dag.

Derfor virker mosjon

Det er ulike forklaringer på hvorfor mosjon gir overskudd og energi, og flere av dem kan virke sammen.

En av dem er en kognitiv teori, som sier at endret atferd på sikt kan endre tankene og følelsene. Ifølge denne teorien oppstår den positive effekten når treningen får tankene over på noe annet. Treningen gir også positive forsterkninger etter hvert som du når mål og merker at treningen blir mindre anstrengende.

Andre forklaringer er av biologisk eller psykologisk karakter. Trening fører til frigjøring av endorfiner, kroppens egenproduserte morfinstoffer, som kan ha en positiv effekt på psykisk helse.

Råd om fysisk aktivitet

Voksne og eldre bør helst være i aktivitet minst 30 minutter hver dag. Aktiviteten kan deles opp i mindre bolker, for eksempel 3x10 minutt eller 2 ganger et kvarter.

Eksempler på aktivitet er rask gange og dans eller andre aktiviteter som er litt anstrengende og hvor du blir andpusten.

Barn og unge bør få dobbel dose. 60 minutter om dagen gir god mosjon og bidrar til bedre koordinasjonen.

Kilde: Helsedirektoratet

FORENINGSNUMMER OG ADRESSER

MELD DEG INN I DITT HJEMSTEDS TELEPENSIJONISTFORENING

Her møter du venner og kolleger og oppfrisker gamle minner.

ARENDALE	Finn Egil Halvorsen	Lensmannsvn. 23	4815 Saltrød	37 03 08 26	952 58 324	tparendal@telepensjonistene.no
BERGEN	Roy Knag Jæger	Postboks 7150	5020 Bergen	56 14 81 02	915 38 870	tpbergen@telepensjonistene.no
BODØ/SALTEN	Gerd Blomstrand Kristensen	Tjeldberget 11/LE 301	8012 Bodø	75 58 11 68	416 95 790	tpbodosalten@telepensjonistene.no
DRAMMEN	Henning Torsby	Skogervn. 2B	3041 Drammen	32 81 95 24	911 40 761	tpdrammen@telepensjonistene.no
FORNEBU	Truls Erik Langeggen	Postboks 214, Sentrum	0103 Oslo	22 11 51 61	900 29 271	tpsentraleenheter@telepensjonistene.no
GJØVIK	Anni Milward	Rudslåtten 9	2830 Raufoss		905 79 297	tpgjovik@telepensjonistene.no
GLÅMDAL	Aina Holen	Eidemsgt 8	2212 Kongsvinger	62 81 43 60	905 44 578	tpglaamdalen@telepensjonistene.no
GUDBRANDSDAL	Åse Nordnes	Fyrvn. 10	2670 Otta	61 23 04 98	902 67 965	
HAMAR	Kåre Garmager	Myrveien 3	2320 Furnes	62 35 00 70	905 99 702	tphamar@telepensjonistene.no
HARSTAD OG OMEGN	Elisabeth Markussen	Utsikten 18	9406 Harstad	77 01 79 76	957 70 128	tpharstadomegn@telepensjonistene.no
HAUGESUND	Jacob R. Utvik	Fred. Kolstøsgt. 5	5532 Haugesund	52 72 26 56	907 52 637	tphaugesund@telepensjonistene.no
HELGELAND	Oddvar Ulvang	Askeladdveien 25	8800 Sandnessjøen	75 04 30 16	413 33 665	tphelgeland@telepensjonistene.no
KRISTIANSAND	Ingvar Kallevik	Astrids vei 31	4633 Kristiansand S	38 09 13 34	901 65 520	tpkristiansand@telepensjonistene.no
KRISTIANSUND	Ingeborg Enge	Furuveien 7	6511 Kristiansund N	71 67 43 05	452 99 033	tpkristiansund@telepensjonistene.no
LARVIK	Berit Olafsen	Øvre Bøkeligt. 48	3256 Larvik	33 11 74 44	950 27 230	tplarvik@telepensjonistene.no
LEVANGER	Marit Wikhammer	Okkenhaugvn. 12F	7600 Levanger	74 08 13 62	911 32 019	
LILLEHAMMER	Einar Laugen	Bakkalykkja 60	2614 Lillehammer		900 25 220	tpillehammer@telepensjonistene.no
LILLESTRØM	Ragnhild Dehli	Gamle Rovenv. 39	1900 Fetsund	63 88 14 22	906 47 064	tpillestrom@telepensjonistene.no
LOFOTEN	Kirsten Stokvik	Meieriveien 12	8370 Leknes	76 08 07 66	975 62 692	tplofoten@telepensjonistene.no
MOLDE	Sigrid Jordhøy	Frænavegen 47	6415 Molde	71 25 33 13		tpmolde@telepensjonistene.no
NAMSOS	Wenche Fahsing	Niels Bjørums gt. 38B	7800 Namsos	74 27 14 17	958 65 851	tpnamsos@telepensjonistene.no
NARVIK OG OMEGN	Greta Arntsen	Myrv. 5	8517 Narvik	76 94 12 00	984 68 881	
OSLO	Dagfinn Husmo	Postboks 1088, Sentrum	0104 Oslo		906 35 850	tposlo@telepensjonistene.no
RINGERIKE	Olav Hunderi	Asbjørnsensgt 8A	3513 Hønefoss	32 12 13 50	xxx 23 634	tpringerike@telepensjonistene.no
SANDEFJORD	Yngve Stentun	Lahelleveien 117	3218 Sandefjord	33 45 12 14	911 44 433	tpsandefjord@telepensjonistene.no
SOGN OG FJORDANE	Oliv Ottesen	Skjæret 27	6800 Førde	57 82 14 87	412 78 159	tpsognogfjordane@telepensjonistene.no
STAVANGER	Berit Kopren	Peer Gyntsv. 4	4019 Stavanger	51 87 01 46	900 47 814	tpstavanger@telepensjonistene.no
STEINKJER	Kirsti Leiros	Muusøra 3F	7670 Inderøy		917 63 045	tpsteinkjer@telepensjonistene.no
TELEMARK Postadresse	Elsie Marit Hansen Ragn. Olsen-Fjelstad	Høyenlia 23B Jernbanegt 23	3728 Skien 3916 Porsgrunn	35 55 86 61	472 85 760 901 02 687	tptelemark@telepensjonistene.no
TROMSØ	Roar A. Johannessen	Henrik Wergelandsv. 24	9007 Tromsø	77 61 82 33	907 31 178	tptromsoe@telepensjonistene.no
TRONDHEIM	Marie Aashagen	Nedre Flatåsv. 170	7099 Flatåsen	72 58 03 51	971 29 908	tptrondheim@telepensjonistene.no
TØNSBERG	Inger Heldal Anderson	Ospebakken 7	3153 Tolvsrød	33 33 02 94	906 09 101	tptonsberg@telepensjonistene.no
VALDRES	Sigbjørn Kullhuset	Søreng	2910 Aurdal	61 36 51 16	901 20 257	tpvaldres@telepensjonistene.no
ØSTFOLD	Mai Britt Løken	Nordlitoppen 35	1743 Klavestadhaugen	69 12 70 24	917 24 895	tpostfold@telepensjonistene.no
ÅLESUND	Helge Haram	Olivermarka	6260 Skodje	70 27 51 30	908 51 360	tpaalesund@telepensjonistene.no

Ho gøymde luva i mange år

Frå Oldemorbloggen

Det er ein song som ligg inni hovudet på meg, dvs berre deler av songen. Den handlar om ei frå Sillejord, som hadde fått seg ei fin luva av spunne ull, eller noko slikt. Denne luva var så fin at ho ville venta til ho var gift før ho tok den i bruk. Det eine året etter det andre gjekk, men ikkje blei jenta gift.

Til slutt skulle ho pakka opp luva for å sjå på den, då var det berre trådar igjen av heile luva, truleg var den møllen som hadde vore på ferde.

Denne songen kom eg på her ein dag då eg skulle pussa brillene mine. Vanlegvis vaskar eg dei under rennande vatn og turkar med papir.

Då brillene var nye, fekk eg med frå optikerbutikken nokre pussegreier med ein våtserviett inni kvar pakke. Desse har eg vore litt "gniten" med, berre brukt av dei når brillene er særskilt skitne. Denne gongen tenkte eg at eg ville rensa brillene mine skikkeleg, så eg spretta ein pakke, men kva hendte, den hadde lege så lenge at den var blitt heilt turr.

No trong ikkje eg venta på å bli gift for det var eg frå før, men dette handlar om at å spare på ting, ikkje alltid er så lurt!

LEDER	Anni Milward	Rudslåtten 9	2830 Raufoss	61 19 10 54	905 79 297	annimilw@online.no
NESTLEDER	Mai Britt Løken	Nordlitoppen 35	1743 Klavestadhaugen	69 12 70 24	917 24 895	m-brloek@online.no
SEKRETÆR	Arne Aastorp	Hesteskoveien 14	1484 Hakadal	67 07 54 92	909 82 651	arne.aastorp@online.no
KASSERER	Kjell Engen	Einerbakken 5	2827 Hunndalen		916 43 027	kjellengen@online.no
STYREMEDL.	Nils Bøe	Tjeldberget 11/LE 301	8012 Bodø	75 58 11 68	412 94 159	nils.boe@c2i.net
	" Wenche Fahsing	Niels Bjørums gt. 38B	7800 Namsos	74 27 14 17	958 658 51	
	" Bjarne Ulvang	Myrholtet 242	5142 Fyllingsdalen	55 16 38 65	416 12 005	audnulva@online.no
	" Eva-Marie Kvelland	Vekterv. 73	0681 Oslo	22 19 76 90	415 69 388	evamar@online.no
	" Berit Olafsen	Øvre Bøkeligt. 48	3256 Larvik	33 11 74 44	950 27 230	berolafs@online.no
VARAMEDL.	Dagunn Klakegg	Elvevegen 5	6800 Førde	57 82 14 21	416 69 849	daklakeg@online.no
	" Ingvar Kallevik	Astrids vei 31	4633 Kristiansand S	38 09 13 34	901 65 520	ingsikal@online.no
	Jan H. Andreassen	Blomstervn. 37	2208 Kongsvinger	62 81 59 40	915 56 223	janhandreassen@yahoo.no
REVISOR 1	Sigrid Ranheim	Krokveien 13	1481 Hagan	67 06 18 95	909 25 624	sigrra@online.no
REVISOR 2	Kåre Johansen	Svenskerud 105	3408 Tranby	32 85 22 40	901 84 857	khj@online.no
VARAREV.	Kitty Fossum	Østaveien 60	1476 Rasta	67 90 16 87	911 95 947	kitty.fossum@getmail.no
REDAKTØR	Berit Nylund	Vassteigen 106	5141 Fyllingsdalen	55 12 30 76	913 83 587	beritnyl@online.no
TELEPENJONISTEN						
REDAKTØR	Hans Karsten	Bruket 4P	1621 Gresvik	69 32 72 27	905 45 712	tpnettavisen@telepensjonistene.no
NETTAVISEN	Karlsen					

Kan halvere utgiftene til gatelys

Fremtidens gatelys er betydelig smartere enn dagens. Hvert lys styres individuelt og med varierende styrke, i stedet for at alle lyser for fullt hele tiden når lyset er på.

– Dagens driftsutgifter kan kuttes med 30-50 prosent og energiutgiftene med 40-60 prosent. Til sammen er det snakk om enorme summer, sier seksjonssjef Tom Kristoffersen i Bymiljøetaten i Oslo.

Kan spare store beløp

Telenor kan bidra til vesentlig kostnadsreduksjon for bruk av gatebelysning og lignende i kommunemarkedet. Dette viser mangfoldet i Telenors produktspekter og partnerstrategi. Per i dag er det om lag 500 styringsenheter i drift bare i Oslo Kommune og flere skal opp i høst. Innsparingsestimater er på rundt 40 prosent av driftskostnadene for gatebelysning.

– Kommune-Norge kan derfor spare betydelige beløp ved innføring av tilsvarende teknologi. Så her finnes store oppsalgsmuligheter i spennende marked, sier Rune Rindalsholt i offentlig forvaltning i Telenor. – På denne måten knytter vi også kunden sterkere til oss, tilføyer han.

Hovedstaden bruker over 60 millioner kroner på gatebelysning hvert år og er ved utgangen av november i mål med første etappe av omlegging til ny vei- og gatebelysning.

Sim-kort

De mange kontrollskapene som styrer byens 80 000 gatelys får ny og høyteknologisk innmat. Med modem og sim-kort kan gatelysene nå opereres fra en nettside.

– Sim-kortet gjør at kommunikasjon kan gå fram og tilbake mellom kontrollenheten og styringsportalen. Når det oppstår feil på et lys eller en krets, blir

beskjeden sendt over mobilnettet, sier fagansvarlig Tore Larsen i Telenor, som leverer mobilteknologien.

Et fåtall andre kommuner er også i gang med omlegging til mer intelligent gatebelysning av denne typen, men i forskjellig grad. At Oslo kommer på banen, er viktig.

– Byen blir lokomotivet som gjør andre kommuner oppmerksom på de store økonomiske og miljømessige besparelsene som ligger i å gå over til ny og bedre teknologi, sier Larsen.

Budsjettsluk

Belysningen av veier, parker og lysløyper står for 20-40 prosent av de totale utgiftene til drift og vedlikehold av veier og gater, viser beregninger fra Vegforum for byer og tettsteder.

– Gammel teknologi betyr i praksis at pærene lyser unødvendig lenge. I dag styres lyset av og på i forhold til dagslyset ved hjelp av fotoceller. Feilmarginen er 40-45 minutter for hver av de 80 000 armaturene hver dag, sier Tom Kristoffersen i Oslo kommune.

Etter overgangen til nye kontrollskap slås lyset av og på via web, knyttet opp mot tidene for når sola går opp og ned.

– Vi bytter nå hjernen i styringssystemet. For å få full effekt, må også armaturene i hvert gatelys skiftes. Det har vi gjort i flere prøveområder. På Oppsal klarte vi

å redusere energibruken med hele 62 prosent, sier Kristoffersen.

Kommende budsjettbevilgninger bestemmer utskiftingsfarten av armaturene.

Bedre kontroll

Med ny armatur på plass er det også mye å spare på vedlikehold.

– I dag blir en sluknet gatelykt rapportert inn ved hjelp av tips fra publikum eller ved at vi oppdager det ved egne inspeksjoner. Med ny teknologi vil vi få beskjed umiddelbart dersom en lampe har slukket, og hvilken det er, sier Kristoffersen.

En videreutvikling av systemet vil gi beskjed om hvorfor gatelykten har sluknet, om det skyldes elektronikkfeil eller alder. Operatøren ser også hvor mange timer pærene har brent og kan dermed planlegge utskiftingen bedre.

Kilde: Telenor